

УДК 343.13

DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.94.3.45>

СУБ'ЄКТИ ВІДНОСИН У СФЕРІ ПЕРЕХОПЛЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ КОМУНІКАЦІЙ. ЧАСТИНА ПЕРША

Степанов В.А.,
*кандидат технічних наук,
науковий співробітник
Українського науково-дослідного інституту
спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України
ORCID: 0000-0002-5249-6883*

Говоруха В.І.,
*начальник підрозділу
Українського науково-дослідного інституту
спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України
ORCID: 0000-0002-8088-0276*

Степанов В.А., Говоруха В.І. Суб'єкти відносин у сфері перехоплення електронних комунікацій. Частина перша.

Стаття присвячена встановленню суб'єктів відносин у сфері перехоплення електронних комунікацій та визначенню основних напрямків діяльності суб'єктів відносин, які мають безпосереднє до неї відношення. При цьому суб'єктами відносин у сфері перехоплення електронних комунікацій вважають фізичних та юридичних осіб незалежно від форми власності, відомчої підпорядкованості, які провадять діяльність та мають безпосереднє або опосередковане відношення до зазначеної сфери. Зазначено, що поділ на безпосереднє та опосередковане відношення до певної міри є умовним. З врахуванням реалій сьогодення наведені основні напрямки діяльності в зазначеній сфері органів перехоплення, постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг, суб'єктів перехоплення, спеціально уповноваженого координуючого органу, прокуратури, місцевого загального, апеляційного та Вищого антикорупційного судів та адміністратора шлюзів мережних комплектів єдиної системи технічних засобів перехоплення електронних комунікацій. Визначено, що спеціально уповноважений координуючий орган має відповідати за формування та реалізацію технічної політики у сфері перехоплення електронних комунікацій. Він також має розробляти проекти нормативно-правових актів і нормативних документів у зазначеній сфері діяльності. Зазначено, що адміністратор шлюзів мережних комплектів єдиної системи технічних засобів перехоплення електронних комунікацій повинен мати доступ до результатів протоколювання роботи шлюзів в журналах подій тільки спільно з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини (його довіреною особою). Підтримано пропозицію законодавця, наведену у запропонованому законопроекті України, що Служба безпеки України має виконувати функції спеціального уповноваженого координуючого органу у сфері перехоплення електронних комунікацій. Запропоновано зміст статті використовувати під час підготовки проекту Закону України "Про перехоплення електронних комунікацій".

Ключові слова: електронні комунікації, комунікаційна мережа, органи перехоплення, суб'єкти відносин, суб'єкти перехоплення, постачальник мереж та/або послуг.

Stepanov V.A., Hovorukha V.I. Subjects of relations in the field of interception of electronic communications. Part one.

The article is devoted to establishing the subjects of relations in the field of interception of electronic communications and determining the main areas of activity of the subjects of relations that are directly related to it. At the same time, subjects of relations involved in the field of interceptions of electronic communications are considered to be individuals and legal entities, regardless of their form of ownership or departmental subordination, which carry out activities and have a direct or indirect relationship to the specified field. It is noted that the division into direct and indirect relations is, to a certain extent,

conditional. Taking into account the realities of today, the main areas of activity in this field are outlined for interception authorities, providers of electronic communications networks and/or services, interception subjects, the specially authorized coordinating body, the prosecutor's office, local general, appellate, Supreme anti-corruption courts and network kits gateway administrator of a unified system of technical means for intercepting electronic communications. It has been determined that a specially authorized coordinating body shall be responsible for the formation and implementation of technical policy in the field of interception of electronic communications. It should also develop draft laws and regulations in this area. It is noted that the network kits gateway administrator of network kits of the unified system of technical means of interception of electronic communications must have access to the results of logging the operation of gateways in event logs only together with the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights (his authorized representative). The proposal of legislator set out in the proposed draft laws of Ukraine that the Security Service of Ukraine should perform the functions of a special authorized coordinating body in the field of interception of electronic communications, has been supported. It is proposed that the content of the article be used in the preparation of the draft Law of Ukraine "On the Interception of Electronic Communications."

Key words: electronic communications, communication network, interception authorities, subjects of relations, interception subjects, network and/or service provider.

Постановка проблеми. Аналіз досвіду країн Європи та світу дозволяє зробити висновок, що законодавче врегулювання процесу перехоплення електронних комунікацій є необхідним механізмом дотримання балансу між забезпеченням прав і свобод людини (зокрема, прав на інформацію, на повагу до таємниці кореспонденції, приватного і сімейного життя та свободи вираження) та забезпеченням безпеки держави та суспільства. Однак, на сьогодні відсутній спеціальний закон України, який би регулював відносини у зазначеній сфері діяльності. Для його підготовки передусім необхідно встановити суб'єктів відносин у сфері перехоплення електронних комунікацій та визначити їх основні напрямки діяльності.

Метою цієї статті є встановлення в реаліях сьогодення суб'єктів відносин у сфері перехоплення електронних комунікацій та визначення основних напрямків діяльності суб'єктів відносин, які мають безпосереднє до неї відношення.

Стан опрацювання проблематики. Передумови для регулювання відносин у сфері перехоплення електронних комунікацій закладено Конституцією України [1], Кримінальним процесуальним кодексом України [2], законами України "Про електронні комунікації" [3], "Про оперативно-розшукову діяльність" [4], "Про контррозвідувальну діяльність" [5], "Про боротьбу з тероризмом" [6], "Про розвідку" [7], "Про прокуратуру" [8] та іншими актами законодавства. З 2003 року до теперішнього часу неодноразово були спроби в законодавстві України врегулювати процес перехоплення електронних комунікацій (зняття інформації з електронних комунікаційних/ телекомунікаційних мереж).

В запропонованих законопроектах "Про перехоплення телекомунікацій" від 21.03.2005 № 4042-2 [9] та від 02.06.2005 № 4042-1 [10] законодавці вважали, що суб'єктами відносин у сфері перехоплення телекомунікацій є: суб'єкти перехоплення; органи (підрозділи) перехоплення; судові органи; оператори телекомунікаційних мереж; Уповноважений Верховної Ради України з питань прав людини; спеціально уповноважений координуючий орган з питань перехоплення телекомунікацій; центральний орган виконавчої влади в галузі зв'язку та органи прокуратури.

Однак, після оприлюднення в 2005 році зазначених законопроектів "Про перехоплення телекомунікацій" [9] та [10] було прийнято нову редакцію Кримінального процесуального кодексу України [2], закони України "Про електронні комунікації" [3], "Про розвідку" [7], "Про прокуратуру" [8]. Тому наведений вище перелік суб'єктів відносин у сфері перехоплення телекомунікацій потребує коригування та доповнення з урахуванням положень чинного законодавства України. Водночас, багато процедурних аспектів діяльності у сфері перехоплення електронних комунікацій залишаються неврегульованими. Необхідно встановити у реаліях сьогодення суб'єктів відносин у сфері перехоплення електронних комунікацій та визначити також основні напрямки діяльності суб'єктів відносин, які мають безпосереднє до неї відношення.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до статті 1 Закону України "Про електронні комунікації" [3] під електронною комунікацією (телекомунікацією, електрозв'язком) розуміють передавання та/або приймання інформації незалежно від її типу або виду у вигляді електромагнітних

сигналів за допомогою технічних засобів електронних комунікацій. Водночас з цим, в нормативному документі [11] наведено, що перехоплення електронних комунікацій є оперативно-технічним, контррозвідальним, розвідальним заходом або негласною слідчою (розшуковою) дією, що здійснюється відповідно до законодавства України уповноваженими органами, який (яка) полягає у спостереженні, відборі за визначеними ознаками та фіксації сеансів зв'язку із застосуванням системи перехоплення електронних комунікацій. В інформаційному просторі поняття “суб’єкти відносин у сфері діяльності” має різне тлумачення. Пропонуємо суб’єктами відносин у сфері перехоплення електронних комунікацій вважати фізичних та юридичних осіб незалежно від форми власності, відомчої підпорядкованості, які провадять діяльність та мають відношення до зазначеної сфери діяльності.

Виходячи з цього, а також враховуючи попередні законодавчі ініціативи у сфері перехоплення електронних комунікацій, суб’єктів відносин у зазначеній сфері можна поділити на суб’єкти безпосереднього та опосередкованого відношення до перехоплення. Варто зазначити, що поділ на безпосереднє та опосередковане відношення до певної міри є умовним та зроблений для полегшення подальшого аналізу.

Суб’єктами безпосередніх відносин у сфері перехоплення електронних комунікацій пропонуємо вважати:

- органи перехоплення;
- постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг;
- суб’єкти перехоплення;
- прокуратуру;
- суди;
- адміністратора шлюзів мережних комплектів єдиної системи технічних засобів перехоплення електронних комунікацій;
- спеціально уповноважений координуючий орган у сфері перехоплення електронних комунікацій.

Перші п’ять суб’єктів безпосередніх відносин зазначені у діючих нормативно-правових актах [2] - [8]. Поняття “спеціально уповноважений координуючий орган у сфері перехоплення електронних комунікацій” згадано в проєктах законів України [9] та [10]. Лише поняття “адміністратор шлюзів мережних комплектів єдиної системи технічних засобів перехоплення електронних комунікацій” пропонується як новий суб’єкт, необхідність якого визначена з урахуванням положень нормативного документа [11].

Водночас суб’єктами опосередкованих відносин у сфері перехоплення електронних комунікацій є:

- центральний орган виконавчої влади у сфері електронних комунікацій;
- Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;
- виробники технічних засобів електронних комунікацій, в яких необхідна реалізація функції для здійснення перехоплення електронних комунікацій;
- виробники єдиної системи технічних засобів перехоплення електронних комунікацій;
- органи з оцінки відповідності єдиної системи технічних засобів перехоплення електронних комунікацій;
- міжнародні органи, організації та адміністрації електронних комунікацій (зв’язку) іноземних держав, співпраця з якими стосується сфери перехоплення електронних комунікацій;
- адміністратор автоматизованої інформаційної системи “Централізована база даних перенесених номерів”.

Далі розглянемо із наведеного переліку основні напрямки діяльності суб’єктів, які мають безпосереднє відношення до сфери перехоплення електронних комунікацій.

Перший рядок у зазначеному переліку займають *органи перехоплення*. Під час проведення оперативно-розшукової діяльності у відповідності до статті 5 Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність” [4] однойменні заходи з перехоплення електронних комунікацій (зі зняття інформації з електронних комунікаційних мереж) здійснюють уповноважені підрозділи таких органів:

- Національної поліції;
- Державного бюро розслідувань;
- Служби безпеки України;

Служби зовнішньої розвідки України;
Державної прикордонної служби України;
управління державної охорони;
органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України;
розвідувального органу Міністерства оборони України;
Національного антикорупційного бюро України;
Бюро економічної безпеки України.

Разом з цим, розвідувальні заходи з перехоплення електронних комунікацій (зі зняття інформації з електронних комунікаційних мереж) у відповідності до статей 4 та 5 Закону України “Про розвідку” [7] здійснюють уповноважені підрозділи наступних органів:

Служби зовнішньої розвідки України;
розвідувального органу Міністерства оборони України;
розвідувального органу Державної прикордонної служби України;
Служби безпеки України.

Водночас, негласні слідчі (розшукові) дії з перехоплення електронних комунікацій (зняття інформації з електронних комунікаційних мереж) згідно з статтею 263 Кримінально-процесуального кодексу України [2], як заходи досудового слідства, покладаються на уповноважені підрозділи органів:

Національної поліції;
Бюро економічної безпеки України;
Національного антикорупційного бюро України;
Державного бюро розслідувань;
органів безпеки.

Зі свого боку, в межах контррозвідувальної діяльності та боротьби з тероризмом, оперативно-технічні пошукові заходи з перехоплення електронних комунікацій (у системах і каналах електронних комунікацій) згідно з законами України “Про контррозвідувальну діяльність” [5] та “Про боротьбу з тероризмом” [6] виключно з метою отримання упереджувальної інформації здійснюють уповноважені підрозділи Служби безпеки України.

Хоча повноваження, права та обов’язки цих органів під час здійснення перехоплення електронних комунікацій регулюються різними законами, усі вони направлені на забезпечення безпеки держави та суспільства з додержанням конституційних прав і свобод людини. Тому під час підготовки проєкту Закону України “Про перехоплення електронних комунікацій” для цих суб’єктів необхідно систематизувати їх повноваження, права, обов’язки та взаємні відносини.

Постачальники електронних комунікаційних мереж та/або послуг займають другий рядок в згаданому переліку. В статті 2 Закону України “Про електронні комунікації” [3] визначено, що постачальниками електронних комунікаційних мереж є суб’єкти господарювання, які надають послуги доступу до електронних комунікаційних мереж, що знаходяться в їх володінні, та до пов’язаних з ними засобів, або з використанням віртуальних мереж, а постачальниками електронних комунікаційних послуг є суб’єкти господарювання, які фактично надають та/або мають право надавати електронні комунікаційні послуги на власних мережах та/або на мережах інших постачальників електронних комунікаційних послуг. Відповідно до статті 263 Кримінально-процесуального кодексу України [2] постачальники електронних комунікаційних мереж та/або послуг зобов’язані сприяти виконанню дій з перехоплення електронних комунікацій (зняття інформації з електронних комунікаційних мереж), вживати необхідних заходів щодо нерозголошення факту проведення таких дій та отриманої інформації, зберігати її в незмінному вигляді.

Отже, на нашу думку, вони в зазначеній сфері діяльності:

надають спеціально уповноваженому координуючому органу технічну документацію щодо електронної комунікаційної мережі для розроблення окремих технічних вимог до єдиної системи технічних засобів перехоплення електронних комунікацій;

затверджують технічні вимоги до єдиної системи технічних засобів перехоплення електронних комунікацій;

визначають точку в електронній комунікаційній мережі для автономного доступу органів перехоплення до електронних комунікацій у порядку, визначеному законодавством;

забезпечують фінансування робіт зі створення мережних комплектів єдиної системи технічних засобів перехоплення електронних комунікацій;

застосовують технічні засоби електронних комунікацій, у тому числі мережні комплекти єдиної системи технічних засобів перехоплення електронних комунікацій;

впроваджують зазначені мережні комплекти відповідно до окремих технічних вимог у порядку і терміни, погоджені із спеціально уповноваженим координуючим органом;

виділяють приміщення для розміщення технічних засобів єдиної системи перехоплення електронних комунікацій згідно з умовами їх експлуатації та режимом секретності;

забезпечують можливість підключення до точки в електронній комунікаційній мережі, що визначена раніше, засобів управління та обробки всіх органів перехоплення, як складових частин єдиної системи технічних засобів перехоплення електронних комунікацій;

забезпечують функціонування єдиної системи технічних засобів перехоплення електронних комунікацій на мережі, що ними експлуатується;

забезпечують доступ представників адміністратора шлюзів мережного комплексу до приміщення, в якому розміщені такі пристрої, для їх обслуговування;

зберігають службові дані сеансів зв'язку протягом часу, узгодженого зі спеціально уповноваженим координуючим органом, але не менше строку позовної давності, визначеної Законом України "Про електронні комунікації", та забезпечують ними в передбачених законодавством випадках органи перехоплення;

погоджують із спеціально уповноваженим координуючим органом заміну, модернізацію технічних засобів електронних комунікацій чи інші дії, якщо це може унеможливити роботу єдиної системи технічних засобів перехоплення електронних комунікацій за призначенням;

не розголошують інформацію з питань організації та здійснення перехоплення електронних комунікацій відповідно до законодавства України.

Особливе місце в зазначеному переліку займають *суб'єкти перехоплення*. У розділі 3 нормативного документа [11] визначено, що суб'єктами перехоплення є особи, щодо яких здійснюються перехоплення електронних комунікацій, а об'єктами перехоплення – вміст сеансів зв'язку суб'єктів перехоплення, інформація про їх місцезнаходження та профілі послуг, що їм надаються. Разом з цим у статті 248 Кримінального процесуального кодексу України [2] введено поняття "абонент спостереження", а у статті 2 Закону України "Про електронні комунікації" [3] визначено, що споживачем послуг є будь-яка фізична особа, яка використовує або замовляє електронну комунікаційну послугу для власних потреб та не надає електронних комунікаційних послуг.

Тому пропонуємо вважати суб'єктами перехоплення (абонентами спостереження) споживачів електронних комунікаційних послуг, щодо яких здійснюють перехоплення їх електронних комунікацій, у тому числі вмісту сеансів зв'язку, інформації про їх місцезнаходження та профілю послуг, що їм надаються.

Особливістю суб'єктів перехоплення є те, що вони являються пасивною стороною в процесі перехоплення електронних комунікацій і не можуть впливати на організаційні та технічні процеси у цій сфері. Водночас, частиною 1 статті 263 Кримінального процесуального кодексу України [2] визначено, що зняття інформації з електронних комунікаційних мереж проводиться без відома осіб, які використовують засоби електронних комунікацій (телекомунікацій) для передавання інформації.

На нашу думку, з метою дотримання вимог статті 31 Конституції України [1], кожен суб'єкт перехоплення, який має підозру, що його електронні комунікації перехоплюють, повинен мати право звернутись до органів перехоплення для з'ясування підстав таких дій. При цьому відповідь на звернення повинна надаватися відразу або в установлений законодавством строк, якщо це перешкоджає веденню оперативно-розшукової чи контррозвідувальної справи. У випадку його виправдання судом, суб'єкт перехоплення, який обвинувачувався на підставі перехоплення електронних комунікацій, має бути ознайомлений з усіма матеріалами, зібраними проти нього, для того, щоб у разі допущених порушень мати можливість одержати відповідну компенсацію.

Нижче розглянемо суб'єктів відносин у сфері перехоплення електронних комунікацій з дозвільними та контролюючими функціями. Один з них - *прокуратура*. Прокурори згідно з статтею 246 Кримінального процесуального кодексу України [2] приймають рішення про проведення, заборону проведення або припинення проведення негласних слідчих (розшукових) дій, у тому числі з перехоплення електронних комунікацій (зі зняття інформації з електронних комунікаційних мереж), а також погоджують клопотання слідчого до слідчого судді про їх проведення.

Прокурори відповідно до статті 25 Закону України “Про прокуратуру” [8] здійснюють нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність та досудове слідство, у тому числі негласні слідчі (розшукові) дії з перехоплення електронних комунікацій (зі зняття інформації з електронних комунікаційних мереж), користуючись при цьому правами і виконуючи обов’язки, передбачені Законом України “Про оперативно-розшукову діяльність” [4] та Кримінальним процесуальним кодексом України [2].

Письмові вказівки прокурорів органам, що провадять оперативно-розшукову діяльність та досудове слідство, надані в межах повноважень, є обов’язковими для цих органів і підлягають негайному виконанню.

Другий суб’єкт відносин у зазначеній сфері діяльності з дозвільними та контролюючими функціями – суд (місцевий загальний, апеляційний та Вищий антикорупційний).

Слідчі судді місцевого загального суду відповідно статті 21 Закону України “Про судоустрій і статус суддів” [12] здійснюють повноваження з судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні в порядку визначеному процесуальним законом. Слідчі судді місцевого загального суду згідно зі статтею 248 Кримінального процесуального кодексу України [2] здійснюють розгляд клопотань слідчих або прокурорів про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій, у тому числі згідно зі статтею 263 цього Кодексу з перехоплення електронних комунікацій (зі зняття інформації з електронних комунікаційних мереж).

Слідчі судді апеляційного суду відповідно до статті 247 Кримінального процесуального кодексу України [2] здійснюють розгляд клопотань слідчих або прокурорів про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій, у тому числі з перехоплення електронних комунікацій (зі зняття інформації з електронних комунікаційних мереж), щодо суддів, працівників суду та правоохоронних органів та/або у приміщеннях судових та правоохоронних органів.

Слідчі судді Вищого антикорупційного суду згідно з тією ж статтею 247 здійснюють розгляд клопотань слідчих або прокурорів про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій, у тому числі з перехоплення електронних комунікацій (зі зняття інформації з електронних комунікаційних мереж), в кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду.

Необхідно виділити ще одного суб’єкта відносин у сфері перехоплення електронних комунікацій, а саме, *адміністратора шлюзів мережних комплектів єдиної системи технічних засобів перехоплення електронних комунікацій*.

Адміністратор шлюзів мережних комплектів єдиної системи технічних засобів перехоплення електронних комунікацій має забезпечувати організаційний та технічний захист шлюзів мережних комплектів, обслуговувати їх роботу за призначенням без погіршення якості послуг, що надаються постачальниками електронних комунікаційних послуг споживачам.

Зазначеним адміністратором може бути спеціально визначена організація або орган перехоплення, або постачальник електронних комунікаційних мереж та/або послуг.

Адміністратор шлюзів мережних комплектів єдиної системи технічних засобів перехоплення електронних комунікацій, на нашу думку, повинен мати доступ до результатів протоколювання роботи шлюзів в журналах подій тільки за офіційним зверненням і спільно з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини (його довіреною особою).

Адміністратор шлюзів мережних комплектів зобов’язаний не розголошувати інформацію з питань організації та здійснення перехоплення електронних комунікацій відповідно до законодавства України та погоджувати із спеціально уповноваженим координуючим органом заміну, модернізацію зазначених шлюзів мережних комплектів чи інші дії, якщо це може унеможливити роботу єдиної системи технічних засобів перехоплення електронних комунікацій за призначенням.

Спеціально уповноважений координуючий орган займає сьомий рядок у наведеному переліку суб’єктів відносин у сфері перехоплення електронних комунікацій.

Спеціально уповноважений координуючий орган на думку законодавців в проектах законів України [9] та [10] має призначатися Президентом України.

Він буде відповідальним за:

формування, впровадження та реалізацію технічної політики у сфері перехоплення електронних комунікацій;

взаємодію з центральним органом виконавчої влади у сфері електронних комунікацій для вирішення питань з організації та створення єдиної системи технічних засобів перехоплення електронних комунікацій;

організацію взаємодії органів перехоплення з метою створення і використання єдиної системи технічних засобів перехоплення електронних комунікацій;

розроблення проєктів нормативно-правових актів і нормативних документів у зазначеній сфері діяльності;

погодження переліку виконавців, яким відповідно до законодавства постачальники електронних комунікаційних послуг та/або мереж замовляють розроблення технічної документації, створення і постачання шлюзів мережних комплектів єдиної системи технічних засобів перехоплення електронних комунікацій;

проведення контролю за виконанням робіт, пов'язаних зі створенням, впровадженням та експлуатуванням вказаних шлюзів;

погодження переліку виконавців робіт з оцінки відповідності складових частин єдиної системи технічних засобів перехоплення електронних комунікацій;

роботу в регіональних та міжнародних організаціях зі стандартизації електронних комунікацій, у тому числі в технічному комітеті законного перехоплення TC LI (Technical committee lawful interception) Європейського інституту телекомунікаційних стандартів ETSI (European telecommunications standards institute);

формування переліку технічних засобів електронних комунікацій, в складі яких необхідна реалізація функції перехоплення електронних комунікацій, та погодження його з центральним органом виконавчої влади у сфері електронних комунікацій;

організацію взаємодії центрального органу виконавчої влади у сфері електронних комунікацій, органів перехоплення та інших заінтересованих органів державної влади щодо співпраці з міжнародними організаціями та адміністраціями зв'язку (комунікацій) іноземних держав з питань, що стосуються сфери перехоплення електронних комунікацій.

Разом з цим, спеціальний уповноважений координуючий орган у сфері перехоплення електронних комунікацій буде наділений наступними правами та обов'язками:

безоплатно отримувати в установленому порядку необхідні документи, матеріали та інформацію від постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг;

проводити наукову та науково-технічну діяльність у сфері перехоплення електронних комунікацій.

Висновки. На даний час, поряд з декларованою імплементацією європейських стандартів до вітчизняного законодавства, так і не прийнято Закон України "Про перехоплення електронних комунікацій", який би врегулював відносини у цій сфері діяльності та закріпив баланс між забезпеченням прав і свобод людини та забезпеченням безпеки держави та суспільства.

З метою підготовки підґрунтя майбутнього проєкту зазначеного Закону України встановлено суб'єкти відносин у сфері перехоплення електронних комунікацій та визначено основні напрямки діяльності суб'єктів безпосередніх відносин у цій сфері діяльності.

У запропонованому проєкті Закону України [9] законодавець вважав, що у сфері законного перехоплення інформації Служба безпеки України має виконувати функції спеціального уповноваженого координуючого органу. Підтримуємо цю пропозицію.

Саме Служба безпеки України має історичний досвід зі створення, впровадження, обслуговування та експлуатування різних типів систем перехоплення інформації з каналів зв'язку, в телекомунікаційних та електронних комунікаційних мережах. З 1996 року до теперішнього часу вона здійснює заходи з унормування процесу перехоплення (зняття) інформації та наданий час підрозділ Служби безпеки України є членом технічного комітету з законного перехоплення Європейського інституту телекомунікаційних стандартів, представляючи у ньому інтереси всіх органів перехоплення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 16.02.2026).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 16.02.2026).

3. Про електронні комунікації: Закон України від 16.12.2020 № 1089-IX. *Офіційний вісник України*. 2021. № 6. Ст. 306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text> (дата звернення: 16.02.2026).
4. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення: 16.02.2026).
5. Про контророзвідувальну діяльність: Закон України від 26.12.2002 № 374. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 13. Ст. 89. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15#Text> (дата звернення: 16.02.2026).
6. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 № 638-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 25. Ст. 180. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (дата звернення: 16.02.2026).
7. Про розвідку: Закон України від 17.09.2020 № 912-IX. *Голос України* від 23.10.2020 № 195. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-20#Text (дата звернення: 16.02.2026).
8. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення: 16.02.2026).
9. Про перехоплення телекомунікацій: проєкт Закону України від 21.03.2005 № 4042-2. URL: w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=4042-2&skl=5 (дата звернення: 16.02.2026).
10. Про перехоплення телекомунікацій: проєкт Закону України від 02.06.2005 № 4042-1. URL: w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=4042-1&skl=5 (дата звернення: 16.02.2026).
11. Технічні засоби для здійснення уповноваженими органами оперативно-розшукових, контророзвідувальних, розвідувальних заходів та негласних слідчих (розшукових) дій в електронних комунікаційних мережах загального користування України. Загальні технічні вимоги: Наказ Служби безпеки України та Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 31.12.2021 № 460/781. URL: ssu.gov.ua/uploads/documents/2022/01/24/ztv-31122021.pdf (дата звернення: 16.02.2026).
12. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#n1589> (дата звернення: 16.02.2026).

Дата першого надходження рукопису до видання: 20.02.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 23.04.2026
Дата публікації: 10.05.2026

© Степанов В.А., Говоруха В.І., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії СС ВУ 4.0